

Mike Leigh

Det er ikke klasseindivider, Mike Leigh udstiller, det er mennesker der er vokset ud over deres klasseforankring. Det afgørende er heller ikke at mene det rigtige, men derimod at handle rigtigt

Den mest påfaldende film i englænderen Mike Leighs produktion er den hidtil seneste, *Topsy-Turvy* (1999) om komponistparret Gilbert & Sullivan. Vi er i 1880'ernes London og historien handler om de to umage mænds forsøg på at skabe et blivende værk og bryde rutiner. De to er derfor ved at gå fra hinanden, men ender dog med at skabe endnu en succes. Det usædvanlige er dels den historiske ramme, dels fokuseringen på det kunstneriske. Hidtil har Mike Leighs film handlet om det der ligner virkelighedens mennesker. De er studier af menneskelige relationer, af forurettelse og evnen til at overleve spinkle konditioner. Filmene udspiller sig typisk i lavere sociale lag og luften er tit fuld af grove og kontante replikker. I de miljøer er kunst ikke lige det emne, der kalder på det store engagement. Hvorfor så *Topsy-Turvy*? Måske fordi den giver Mike Leigh mulighed for indirekte at kommentere de hidtidige værker. Sullivan beklager sig over at være gået i stå; nærliggende er det at sige at filmens instruktør har mærket en tilsvarende følelse. Hvis ja, er det for så vidt uretfærdigt, eftersom det først er filmene fra 90'erne der for alvor har gjort Mike Leigh til et stort navn.

Den foreløbige kulmination er Cannesprisen for *Secrets & Lies* (1996, *Hemmeligheder og løgne*), historien om kvinden der leder efter sin moder og erfarer, at den familie hun opsøger har sit at kæmpe med. At datteren er resultatet af et møde

mellem en hvid og en sort, formår filmen underfuldt nok at gøre til en kuriøs detalje. Det er ikke racekonflikten der tæller, det er de mentale spændinger i familien. På den måde ligner *Secrets & Lies* noget velkendt.

Relationer og improvisationer. Mike Leigh (f. 1943) havde som ung mand skuespilleraspirationer, der bliver afløst af studier i kunst og design, men det bliver et engagement i teatret som giver de første erfaringer og danner klangbunden i det senere kunstneriske arbejde. Det bliver til flere dramaer og instruktionsopgaver inden Mike Leigh får mulighed for at skrive dramatik til BBC og spillefilmdebutere i 1971 med *Bleak Moments*. Fra første færd er det en særlig procedure, der karakteriserer Mike Leighs selvskrevede fortællinger; de er produkter af lange improvisationer, der langsomt men sikkert udmøntes i karaktertegninger, som instruktøren skriver ind i historien. Autenticitet i spil og karaktertegning er det basale. Dernæst er det bemærkelsesværdigt at filmene primært forholder sig til at skildre relationernes betydning og ikke prætenderer at give dybdepsykologiske forklaringer.

I mange henseender ligner Mike Leighs film Ken Loachs værker, og dog er der den store forskel mellem de to, at Mike Leigh ikke tænker i social indignation, han tænker først og fremmest i at skildre det unik-

ke ved og i mennesker og den måde hvorpå andre kommer til at spille en afgørende rolle for hin enkelte. Det er ikke klasseindivider Mike Leigh udstiller, det er mennesker der er vokset ud over deres klasseforankring. Det afgørende er heller ikke at mene det rigtige, men derimod at handle rigtigt. Mike Leigh var tidligt ude med en spiddende skildring af ideologisk-politisk korrekte synspunkter, som der ikke er det mindste hold i. *Nuts in May* (1976) er en grumt festlig udstilling af et ægtepar, der gør og mener alt det rigtige, vaskeægte hippier som er stivnet i ideologiske paradener. Omverdenen bliver tyranniseret af de to, der ikke ejer selvkritisk sans, men nok kan være selvhøjtidelige.

I 1970'erne bliver det til flere tv-film. Prototypisk er *Hard Labour* (1973) om moderen der ernærer sig og omgivelserne ved at slide som vaskekone. Hendes liv er ikke just nogen idyl men ukueligt holder hun ud. Gennembrudsfilmen *Life is Sweet* (1990) ligger i tematik, i tone og humor ikke langt fra den komiske tristesse fra 1973. Hovedrolleskuespilleren i *Hard Labour* er Alison Steadman, som Mike Leigh blev gift med og havde et frugtbart samarbejde med indtil 1996 hvor parret blev skilt.

Life is Sweet er en skildring af ægteparret Wendy og Andy. De har teenagetvillingerne Natalie og Nicola, der heller ikke kan få tilværelsen til at gå op i en højere enhed. Ulykkerne formelig regner ned over hovedet på familien og de nærmeste, men den ivrigt pladrende Wendy vokser jo værre det går. Mike Leighs film udmærker sig altid ved at rumme en forunderlig tillid til det enkelte menneskes evne til nøgternt og stædigt at nægte at bukke under. Det gælder således også de to *Career Girls* (1997). Vi møder dem i to faser i deres liv, som unge, fjollede og højneurotiske. Den ene

har ticks og en teint der skriger på nærkontakt, mens den anden er så kantet og bastant i sin adfærd at hun har svært ved at nå ud til andre. Men de to finder hinanden og da de mødes seks år senere, er de blevet to overlevende. Den ene måske mere end den anden. De genser en fyr som nu ser ud til at have trukket det korteste strå – men selv denne besofne og svagtseende fyr med en smadret familiebaggrund rummer noget ukueligt, og selv om han er en taber har skildringen intet at skaffe med sentimentalitet.

Man kan heller næppe påstå, at portrættet af den omkringflakkende Johnny i *Naked* (1993) er spekulation i det følsomme. Han er en grum mandlig variant af Wendy, endnu mere talende og gestikulerende og egentlig inderlig usympatisk. Han ejer ikke pli, er fræk som en slagterhund og nedgør glad og gerne sine medmennesker. Men han rummer en egen værdighed, og selv om han ryger længere og længere ned i det sociale system, er der ingen der kan tage værdigheden fra Johnny. Johnny har karisma, han er destruktiv og uberegnelig. Et socialt tilfælde er han ingenlunde, snarere en underdog der er noget af et overmenneske. Derfor er *Naked* svær at tage til indtægt for en social kritik. Det er ikke en politisk film, men det er nok en film der uden at sminke på billedet af de menneskelige relationer viser, at prisen for at leve i Margaret Thatchers skygge kan være høj.

Mere kalejdoskopisk og rettet mod det kollektive er *High Hopes* (1988). Vi møder en række mennesker, naboer der bestemt ikke har meget til fælles. Til den ene side er et ægtepar der er snobbet ud over det sædvanlige, men som også har et passioneret forhold til hinanden. Ved siden af sig har de den gamle forladte kvinde, hvis krop ikke er mere forsagt end at hun kan

Career Girls

fortælle børnene at alt bestemt ikke er som det burde være. Kvindens søn er nu god som dagen er lang, og han og kæresten viser en forbløffende imødekommerhed overfor en ung forvildet mand der søger varme i storbyen. Personerne går

ind og ud af hinandens liv og skildringen er kontant, og konstant har filmen blik for forskelligheder der må respekteres. Dette demokratiske blik for mennesket har vedvarende været kendetegnende for Mike Leighs film.

Erik Svendsen

Filmografi

1971 Bleak Moments
1973 Hard Labour (tv)
1976 Nuts in May (tv)
1977 Abigail's Party (tv)
1977 Kiss of Death (tv)
1978 Who's Who (tv)
1980 Grown Ups (tv)
1982 Home Sweet Home (tv)
1983 Meantime (tv)

1984 Four Days in July (tv)
1988 High Hopes
1991 Life is Sweet
1992 A Sense of History (tv)
1993 Naked
1996 Secrets & Lies/Hemmeligheder og løgne
1997 Career Girls
2000 Topsy-Turvy